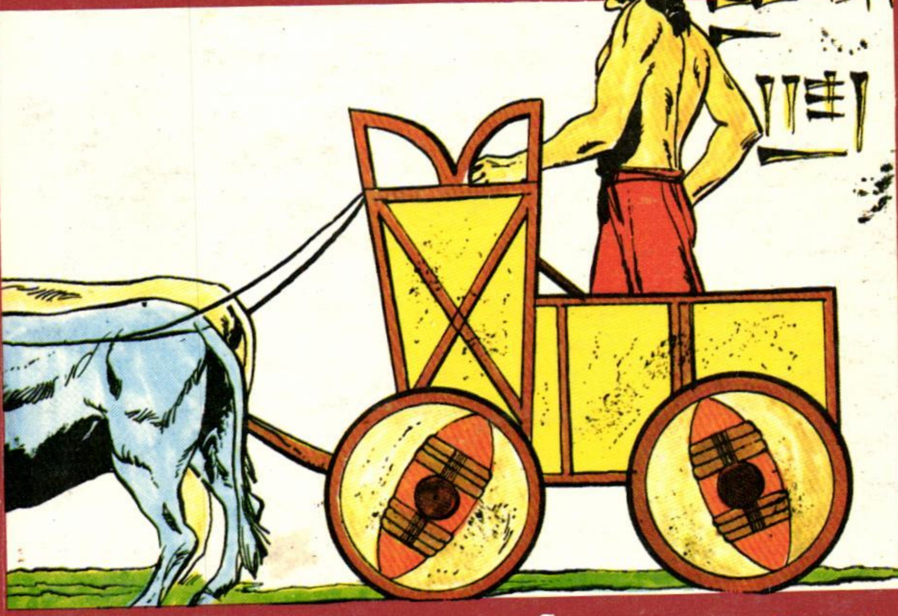
RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

ANTİK ÇAĞDA ASYA
Sümerler

KARACAN

ANTİK ÇAĞDA ASYA I Sümerler

4

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: **Prof. Dr. TAHSİN YAZICI, Doç. Dr. Ali İHSAN GENCER, Doç. Dr. MEHMET ÖZSAİT, Doç. Dr. İSMET MİROĞLU, PAUL MANDRİNİ, ALBERTO CABADO, EUGENİO ZOPPI.**

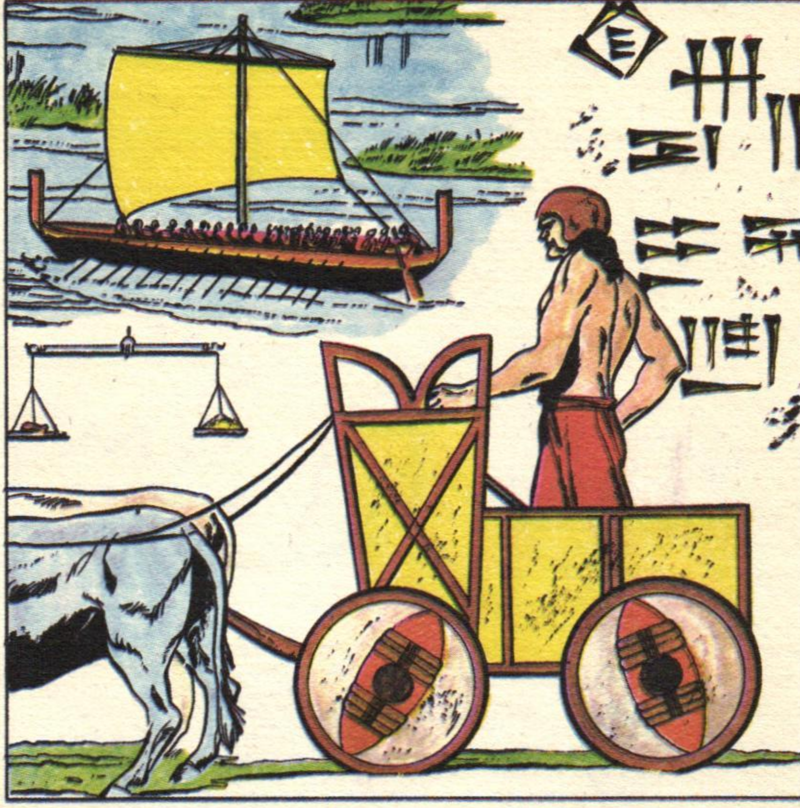
Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **ALİ ALPASLAN**

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrencileri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edilmiştir.

Renk Ayrımı: **ÇALİ GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASIMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI,** Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

Fiyatı: 200 TL / Kıbrıs'ta: 250 TL

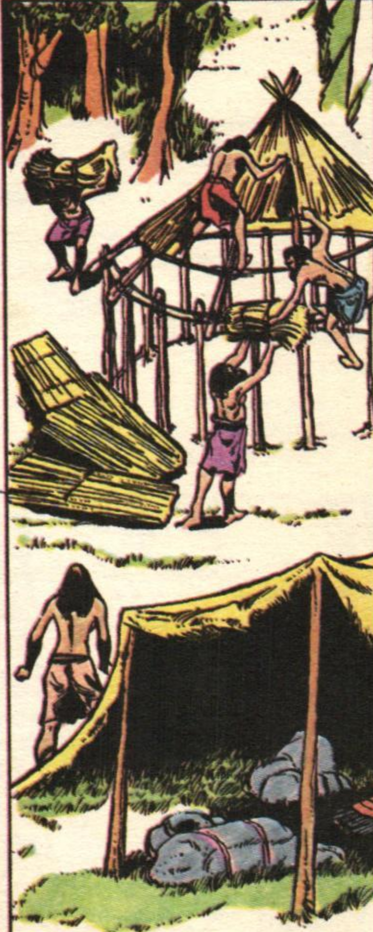
SÜMERLER

YUNANCA ASILLI
BİR KELİME OLAN MEZO-
POTAMYA'NIN; MANASI,
"İKİ NEHİR ARASI" OLUP TARİH-
TE BU AD, BASRA KÖRFEZİNE
DÖKÜLEN DİCLE VE FIRAT
NEHİRLERİNİN ARASINDAKİ
BÖLGEYE VERİLMİŞTİR... ADI GEÇEN
BÖLGE, BUGÜN IRAK'IN SINIRLARI
İÇİNDE KALMAKTADIR...

GÜNÜMÜZDEN 9000 YIL ÖNCE
MEZOPOTAMYA'NIN BİRKAÇ
KİLOMETRE UZAĞINDA YER ALAN
ZAGROS DAĞLARININ BOL YAĞIŞ
ALAN ETEKLERİNDE YAŞAYAN İLK
İNSANLAR TARIMLA UĞRAŞIYORLARDI..

2

ASIRLAR SONRA TIPKI NİL, HUANG-HO VE İNDUS KIYILARINDA OLDUĞU GİBİ DİCLE VE FIRAT KIYILARI DA YERLEŞİM BÖLGESİ HALİNE GELDİ...

GÖÇEBE KAVİMLER, YAVAŞ YAVAŞ MEZOPOTAMYA'YA YERLEŞMEYE BAŞLADILAR... ZAMANLA KÜÇÜK KÜÇÜK KÖYLER OLUŞTU VE İNSANLAR YERLEŞİK TOPLUM DÜZENİNE GEÇTİLER...

3

ONLAR DA TARIMLA UĞRAŞIYORLARDI.. ANCAK MEZOPOTAMYA'NIN SICAK VE KURAK İKLİMİ, TARIMA PEK ELVERİŞLİ DEĞİLDİ...

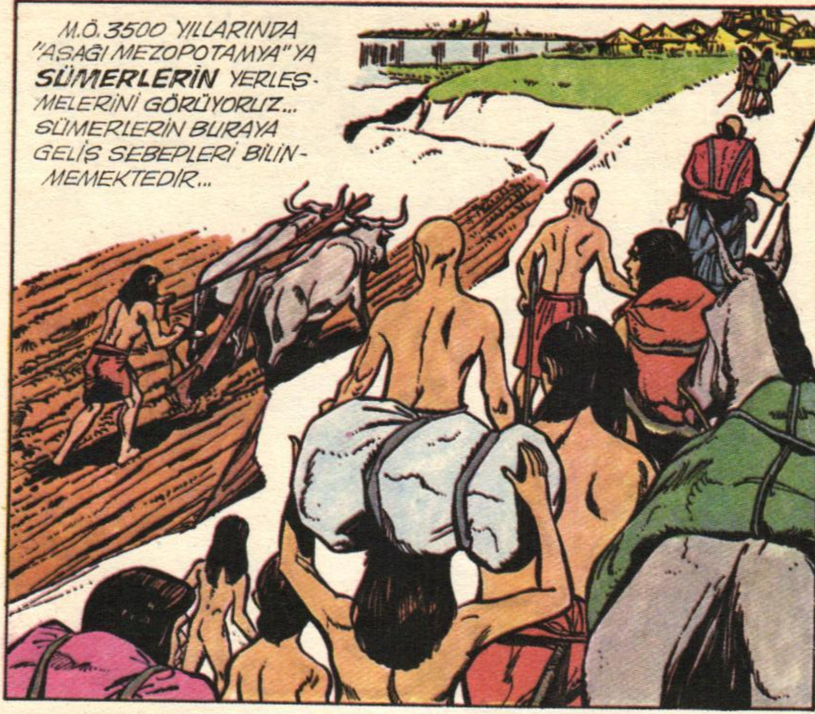

DOLAYISIYLA SULAMA ÇALIŞMALARINA HIZ VERİLDİ... BU, KOLLEKTİF.....

...YOĞUN VE PLÂNLI BİR ÇALIŞMAYI GEREKTİRİYORDU...

M.Ö. 4.000 YILINA DOĞRU MEZOPOTAMYA'NIN ORTALARINDAN ANADOLU YARIMADASINA, İRAN YAYLASINA VE İNDUS VADİSİNE UZANAN BÖLGEDE ÖNEMLİ EKONOMİK VE SOSYAL GELİŞMELER KAYDEDİLDİ...

GÜNEYDE İSE, BASRA KÖRFEZİNİN SULARININ TAŞMASIYLA BATAKLIK HALİNE GELEN AŞAĞI MEZOPOTAMYA'NIN, BATAKLIK BÖLGELERİ KURUTULARAK, YENİ YERLEŞİM BÖLGELERİ KURULDU...

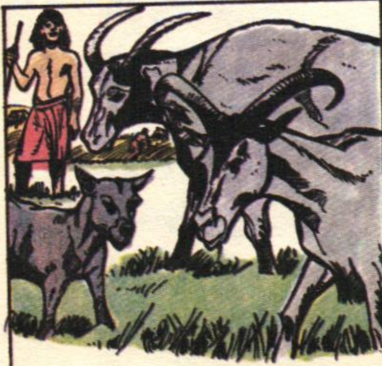
5

M.Ö. 3500 YILLARINDA "AŞAGI MEZOPOTAMYA" YA SÜMERLERİN YERLEŞMELERİNİ GÖRÜYORUZ... SÜMERLERİN BURAYA GELİŞ SEBEPLERİ BİLİNMEMEKTEDİR...

BU, UFAK TEFEK, KUVVETLİ, GENİŞ YÜZLÜ VE SİVRİ BURUNLU ADAMLAR NEREDEN GELİYORLARDI ?? TAM OLARAK BİLİNMEMEKLE BERABER TÜRKİSTAN'DAN GELDİKLERİ SANILMAKTADIR...

6

SÜMER EKONOMİSİNİN TEMELİ, BÜTÜN MEZOPOTAMYA'DA OLDUĞU GİBİ TARIM VE HAYVANCILIĞA DAYANIRDI...

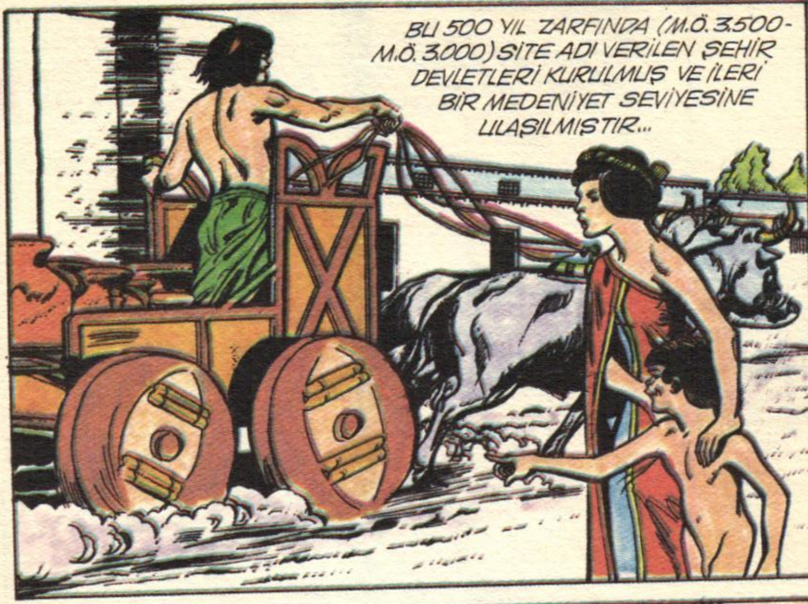
BAŞLICA TARIM ÜRÜNLERİ, BUĞDAY, ARPA VE ÇAVDARDI ...

7

HAYVANCILIK ALANINDA İSE, ÖKÜZ, KEÇİ VE KOYUN YETİŞTİRİCİLİĞİ ÖNEMLİYDİ...

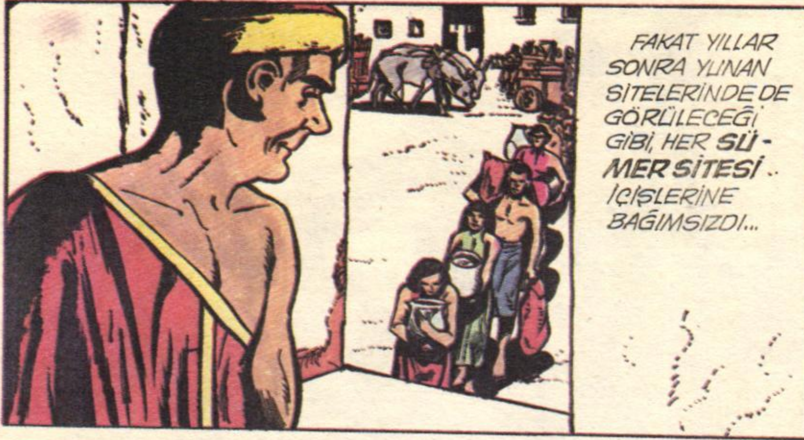

SÜMERLER'İN MEZO-POTAMYA'YA YERLEŞTİKLERİ BU DÖNEME, ARKEOLOGLAR TARAFINDAN URUK ÇAĞI ADI VERİLMEKTEDİR...

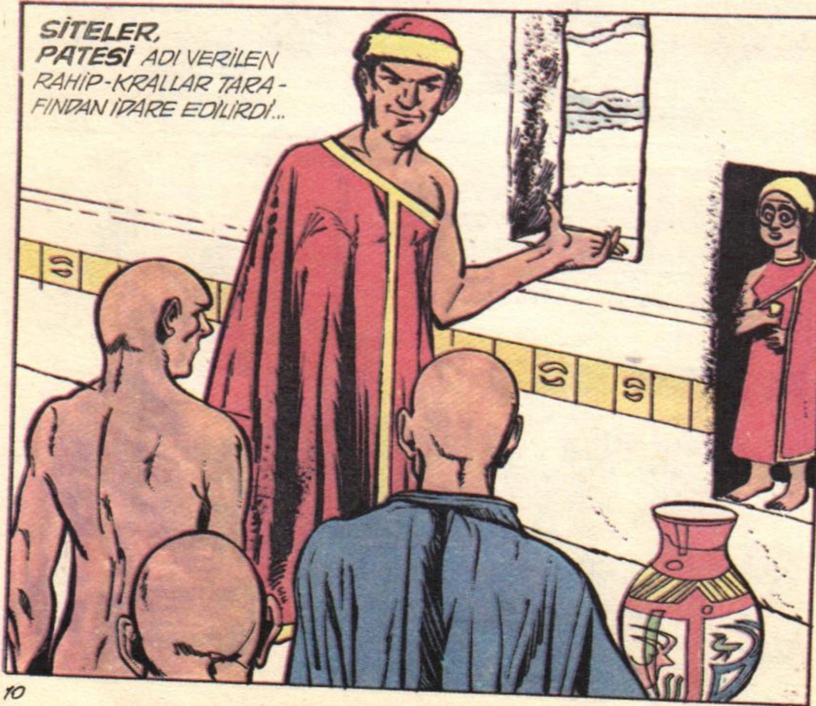
8

BU 500 YIL ZARFINDA (M.Ö. 3.500-M.Ö. 3.000) SİTE ADI VERİLEN ŞEHİR DEVLETLERİ KURULMUŞ VE İLERİ BİR MEDENİYET SEVİYESİNE ULAŞILMIŞTIR...

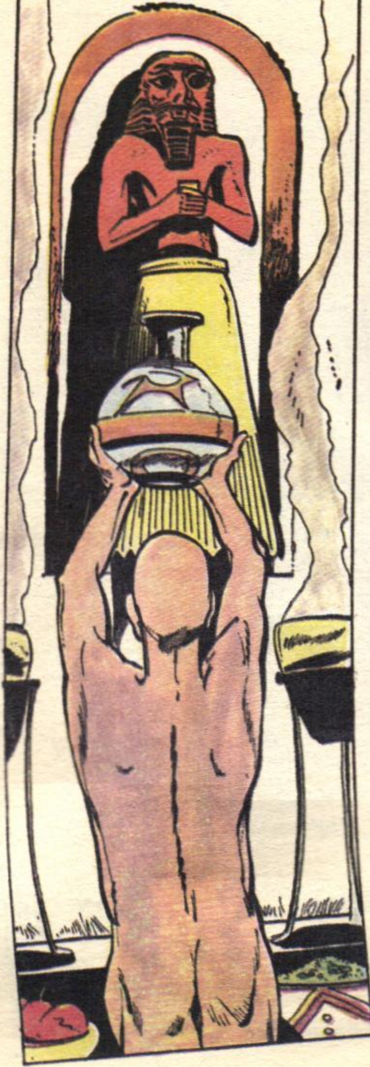

SÜMER SİTELERİ AYNI BÖLGEDE YER ALMALARINA VE AYNI KÜLTÜRÜ PAYLAŞMALARINA RAĞMEN, HENÜZ BİR SÜMER DEVLETİNDEN SÖZ ETMEK MÜMKÜN DEĞİLDİ...

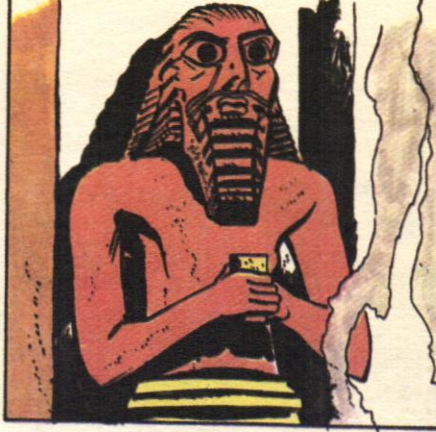
9

FAKAT YILLAR SONRA YUNAN SİTELERİNDE DE GÖRÜLECEĞİ GİBİ, HER SÜMER SİTESİ .. İÇİŞLERİNE BAĞIMSIZDI...

SİTELER, PATESİ ADI VERİLEN RAHİP-KRALLAR TARAFINDAN İDARE EDİLİRDİ...

10

SÜMER TANRILARI, HAYATIN VE KRALLIK HAZİNESİNİN KORUYU-CUSUYDULAR...

RAHİP-KRAL PATESİ, TANRILARIN ELÇİSİ DURUMUNDAYDI...

SİTEDE, ÇEVRESİNDEKİ KRALLIĞA AİT BİNALARIN KÜMELENDİĞİ EN ÖNEMLİ YAPI...
11

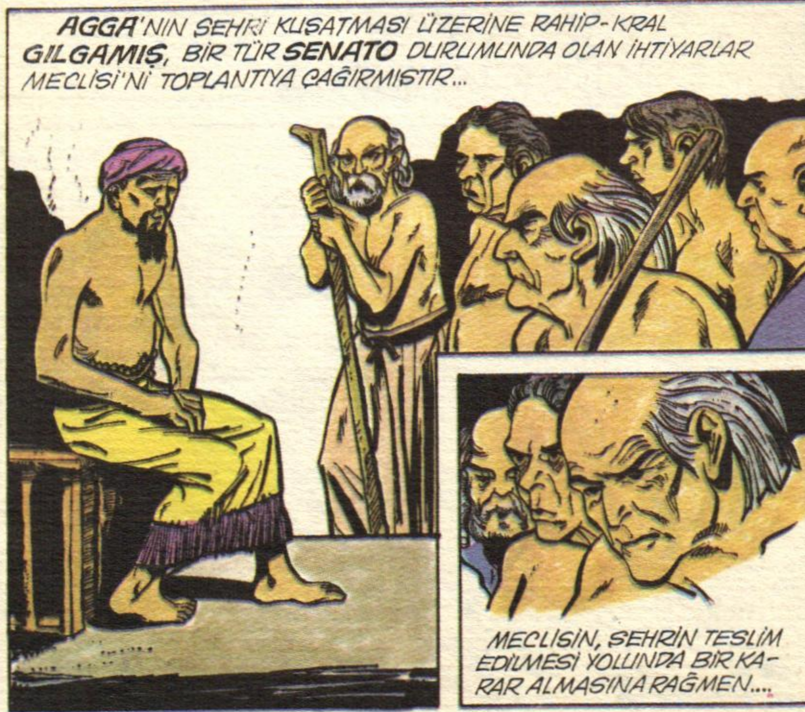
....TAPINAK-SARAYDI... İDAREYLE İLGİLİ BÜTÜN KARARLAR BURADA ALINIRDI...

BAZEN BİR SÜMER SİTESİ, BİR DİĞERİNİN ÜZERİNDE HAK İDDİA ETMEK ÜZERE HAREKETE GEÇERDİ...

12

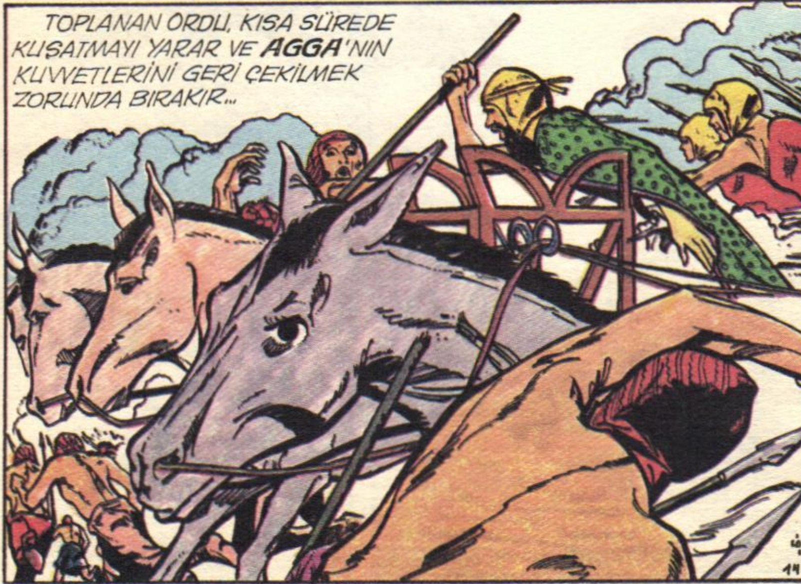

ÇOK ESKİ BİR SÜMER EFSANESİ, KİŞ SİTESİNİN SAMİ ASILLI KRALI AGGA'NIN, URUK SİTESİ KRALI İLE YAPTIĞI MÜCADELEYİ ANLATIR...

AGGA'NIN ŞEHRİ KUŞATMASI ÜZERİNE RAHİP-KRAL GILGAMIŞ, BİR TÜR SENATO DURUMUNDA OLAN İHTİYARLAR MECLİSİ'Nİ TOPLANTIYA ÇAĞIRMIŞTIR...

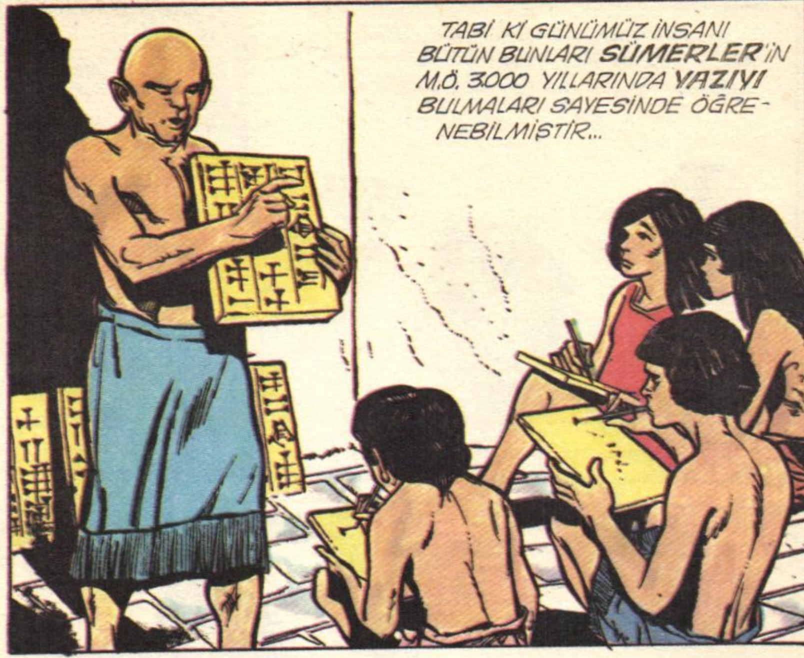

MECLİSİN, ŞEHRİN TESLİM EDİLMESİ YOLUNDA BİR KARAR ALMASINA RAĞMEN....

13

... GILGAMIŞ, ELİ SİLAH TUTAN HERKE-SİN SAVAŞ ALANINDA YERİNİ ALMASINI İSTER...

TOPLANAN ORDU, KISA SÜREDE KUŞATMAYI YARAR VE AGGA'NIN KUVVETLERİNİ GERİ ÇEKİLMEK ZORUNDA BIRAKIR...

14

TABİ Kİ GÜNÜMÜZ İNSANI BÜTÜN BUNLARI SÜMERLER'İN M.Ö. 3000 YILLARINDA YAZIYI BULMALARI SAYESİNDE ÖĞRE-NEBİLMİŞTİR...

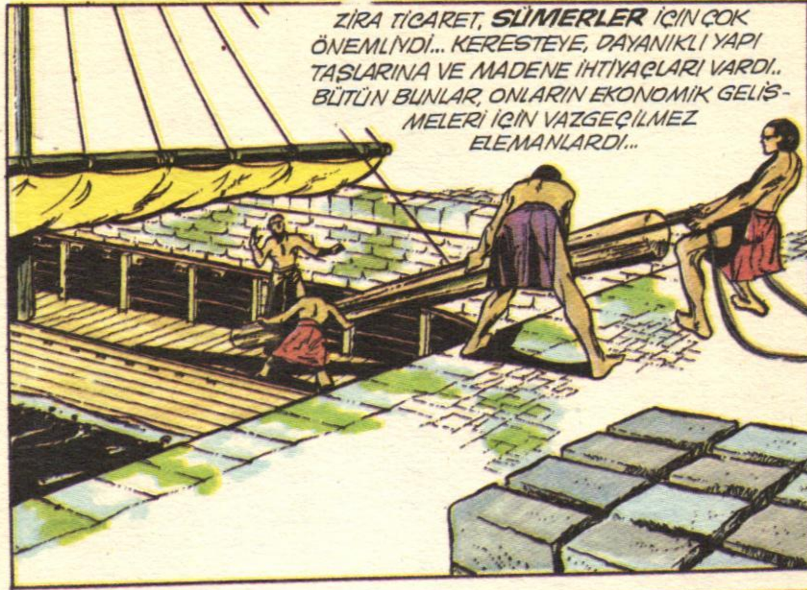

BAŞLANGIÇTA SÜMER YAZISI, KELİMELERİN RESİM VE SEM-BOLLERLE İFADESİ ŞEKLİNDEYDİ...

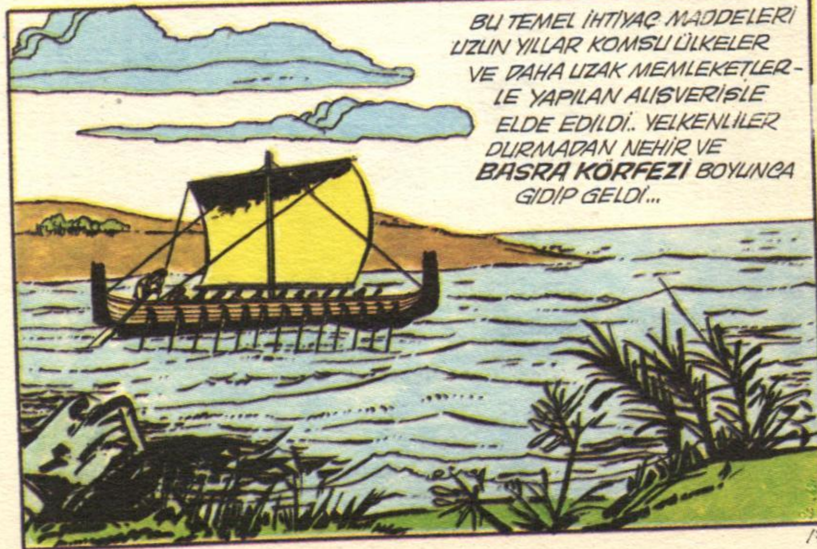

RESİMLE ANLATIM, ZAMANLA DAHA BASİT ŞEKİLLER HALİNİ ALDI.. ARTIK RESİM KULLANIL-MIYORDU...
DAHA SONRA BU YAZIYA, ÇİVİYE BENZER İŞARETLERİNDEN DOLAYI ÇİVİ YAZISI ADI VERİLDİ...
15

YAZIYLA BİRLİKTE OKULLAR AÇILDI... MEDENİYETİN YARATTIĞI YENİ BİR MESLEK OLAN **KÂTİPLİK** DOĞDU...

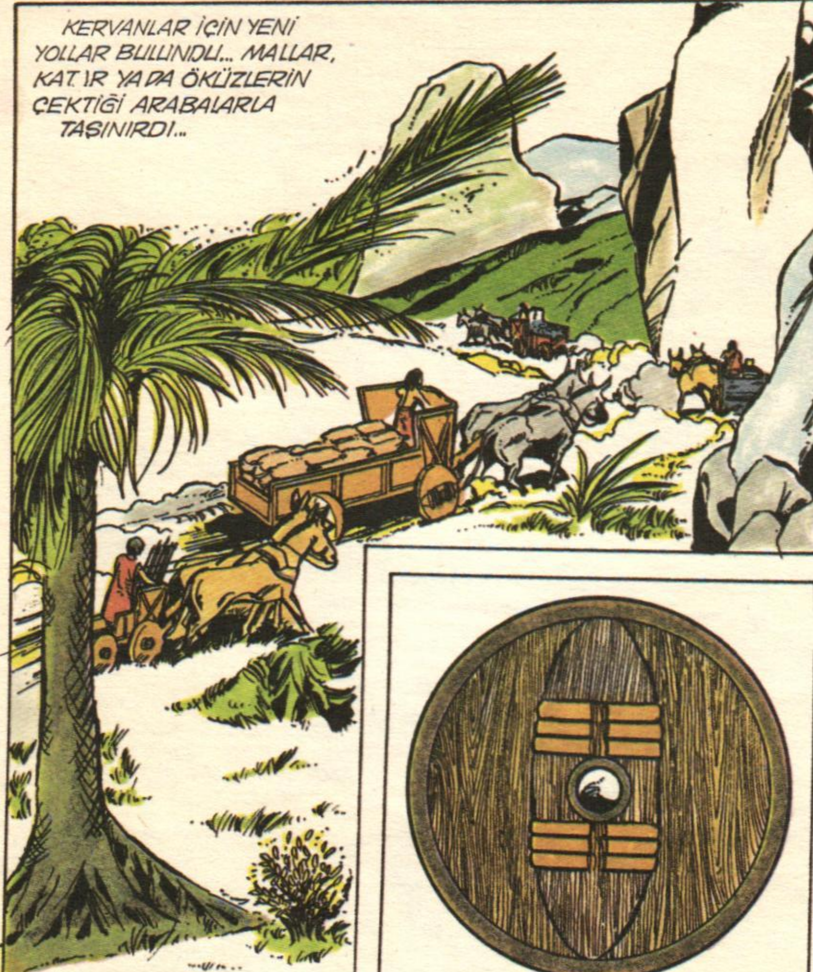

KÂTİPLER, YAZININ YANISIRA ARİTMETİK VE GEOMETRİ DE BİLMEK ZORUNDAYDI.. TABİ, BU ARADA, TİCARETİ GELİŞTİRMEK AMACIYLA BULUNAN **AĞIRLIK** VE **UZUNLUK** ÖLÇÜLERİ HAKKINDA DA BİLGİ SAHİBİ OLDUKLARINDAN EMİNİZ...

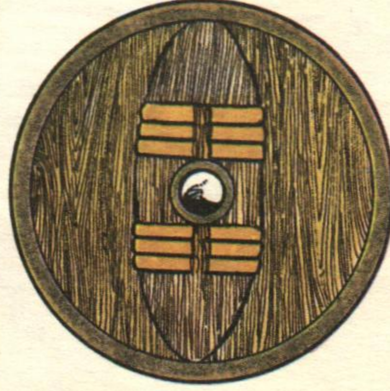
16

ZİRA TİCARET, SÜMERLER İÇİN ÇOK ÖNEMLİYDİ... KERESTEYE, DAYANIKLI YAPI TAŞLARINA VE MADENE İHTİYAÇLARI VARDI.. BÜTÜN BUNLAR, ONLARIN EKONOMİK GELİŞMELERİ İÇİN VAZGEÇİLMEZ ELEMANLARDI...

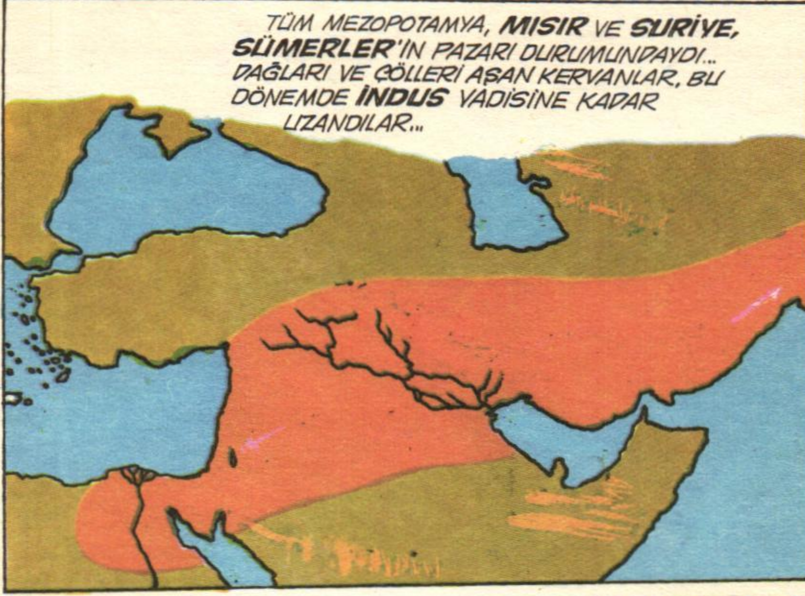

BU TEMEL İHTİYAÇ MADDELERİ UZUN YILLAR KOMŞU ÜLKELER VE DAHA UZAK MEMLEKETLERLE YAPILAN ALIŞVERİŞLE ELDE EDİLDİ.. YELKENLİLER DURMADAN NEHİR VE BASRA KÖRFEZİ BOYUNCA GİDİP GELDİ...

17

KERVANLAR İÇİN YENİ YOLLAR BULUNDU... MALLAR, KATIR YA DA ÖKÜZLERİN ÇEKTİĞİ ARABALARLA TAŞINIRDI...
İNSANLIK TARİHİNİN TEMEL BULUŞLARINDAN BİRİ OLAN **TEKERLEK**, İLK KEZ **SÜMERLER** TARAFINDAN BULUNMUŞ OLUP....

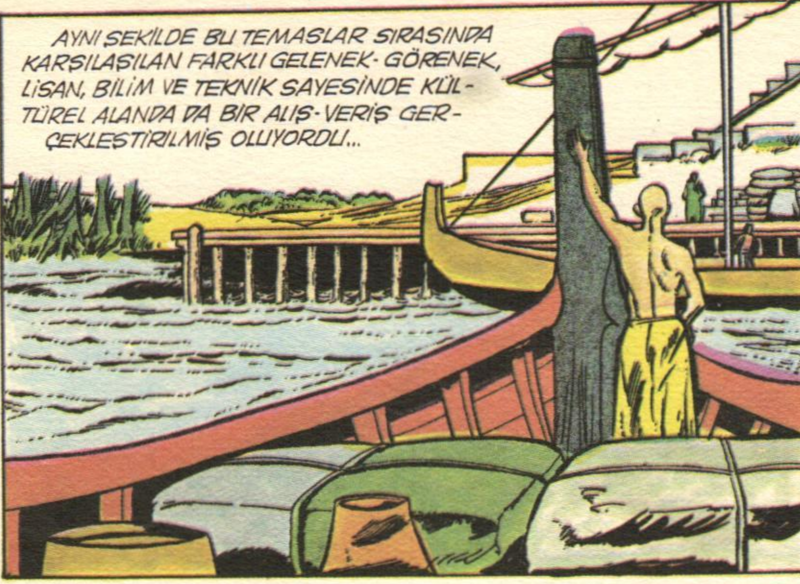

... SOPALARLA BİRBİRİNE TUTTURULAN ÜÇ AYRI TAHTA PARÇASINDAN MEYDANA GELİRDİ...

18

TÜM MEZOPOTAMYA, MISIR VE SURİYE, SÜMERLER'İN PAZARI DURUMUNDAYDI... DAĞLARI VE ÇÖLLERİ AŞAN KERVANLAR, BU DÖNEMDE İNDUS VADİSİNE KADAR UZANDILAR...

EKONOMİK İLİŞKİLERİN GELİŞMESİ SONUCU COĞRAFİ BİLGİLER ARTTI.. ÜLKE GELİŞMİŞ BİR KARAYOLU AĞIYLA KAPLANDI...

19

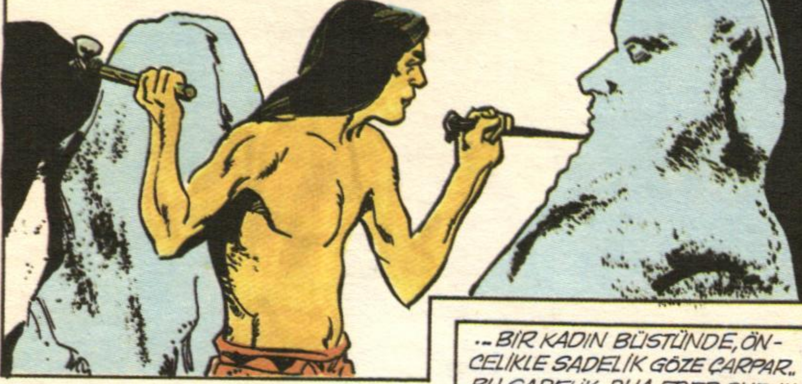

AYNI ŞEKİLDE BU TEMASLAR SIRASINDA KARŞILAŞILAN FARKLI GELENEK-GÖRENEK, LİSAN, BİLİM VE TEKNİK SAYESİNDE KÜL-TÜREL ALANDA DA BİR ALIŞ-VERİŞ GER-ÇEKLEŞTİRİLMİŞ OLUYORDU...

TARİHİN EN ESKİ YAZILI BELGELERİNDEN BİRİ OLAN **SÜMER** TABLETLERİNİN BAŞLI-CALARI, RESMİ KAYITLAR, ANLAŞMALAR VE TİCARİ VESİKALARDI.. BUNLARIN ÇOĞUNDA AĞIRLIK MERKEZİNİ EKONOMİK İLİŞKİLER OLUŞTURURDU...

20

M.Ö. 2.800-M.Ö. 2.470 YILLARI ARA-
SINDA SÜMER TARİHİ, EN PARLAK
DEVRİNİ YAŞADI...

KÜLTÜREL ALANDA
ÖNEMLİ GELİŞMELER
KAYDEDİLDİ.. MİMARİDE
KEMER, KUBBE VE
TONOZ KULLANILMAYA
BAŞLANDI...
21

HEYKELCİLİKTE, KİLLİ TOPRAĞIN YERİNİ, KİREÇTAŞI VE KAYMAKTAŞI ALDI...

GENELLİKLE NORMAL ÖLÇÜLERDE YAPILAN HEYKELLERDE FARKLI STİLLER KULLANILDIĞI GÖRÜLÜR.. MESELA; YUKARIDA GÖRÜLEN URUKLU....

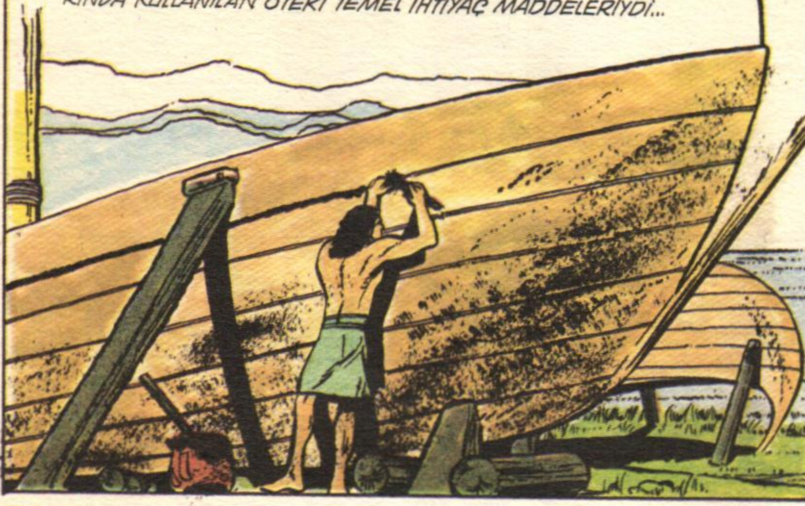

...BİR KADIN BÜSTÜNDE, ÖNCELİKLE SADELİK GÖZE ÇARPAR.. BU SADELİK, DUA EDER DURUMDA YONTULAN HEYKELLERDEKİ SABİT VE DIŞARI DOĞRU FIRLAMIŞ BAKIŞLARLA TEZAT HALİNDEDİR...

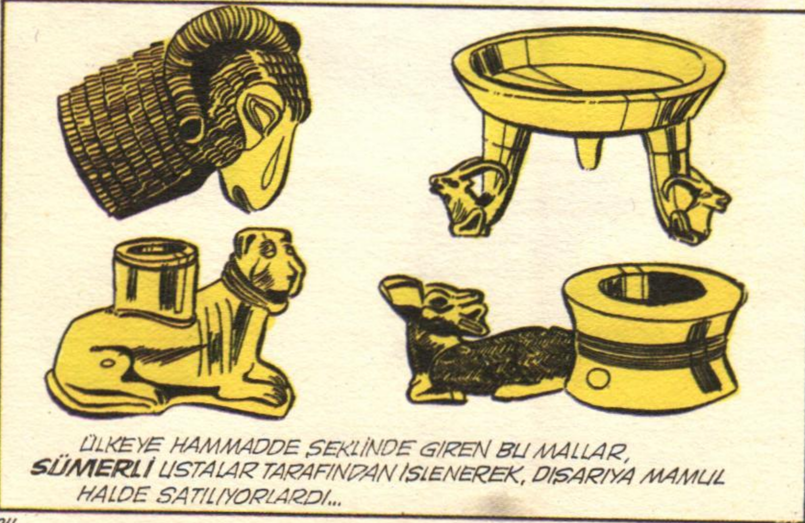
22

SÜMERLİ USTALARIN İŞLEDİKLERİ ALTIN, GÜMÜŞ VE BAKIR ÖRNEKLERİ, METALURJİ VE KUYUMCULUK ALANINDA ULAŞTIKLARI SEVİYEYİ GÖSTERİR...

UR KRALLARININ MEZARLARINDAN ÇIKARTILAN ALTIN HEYKEL VE EŞYALAR, BU SEVİYENİN BİR DELİLİDİR...

23

M.Ö. 2800-M.Ö. 2470 ARASINA RASTLAYAN "ALTIN ÇAĞ" SÜRESİNCE UR KENTİ, ULUSLARARASI TİCARETİN MERKEZİ HALİNE GELDİ.. BAŞLICA SATIN ALINAN ÜRÜNLER, KIYMETLİ TAŞ VE MADENLER, KERESTE, ASFALT, İNŞAAT VE GEMİ YAPIMLARINDA KULLANILAN ÖTEKİ TEMEL İHTİYAÇ MADDELERİYDİ...

ÜLKEYE HAMMADDE ŞEKLİNDE GİREN BU MALLAR, SÜMERLİ USTALAR TARAFINDAN İŞLENEREK, DIŞARIYA MAMUL HALDE SATILIYORLARDI...
24

BÜTÜN BU GELİŞMELERİN SONUCU OLARAK, YÖNETİMLE İLGİLİ BİR SÜRÜ PROBLEM... ORTAYA ÇIKTI...

BUNUN ÜZERİNE RAHİP-KRAL, GÖREVLERİNİN BİR BÖLÜMÜNÜ PAYLAŞMAK ZORUNDA KALDI VE İKİ ÖNEMLİ SEKTÖR DOĞDU...

BUNLARDAN BİRİ, DİNİ GÖREVLERİNİN YANI SIRA EKONOMİK FAALİYETLERİ DE DÜZELTMEYİ ÜSTLENEN RAHİP SINIFI....

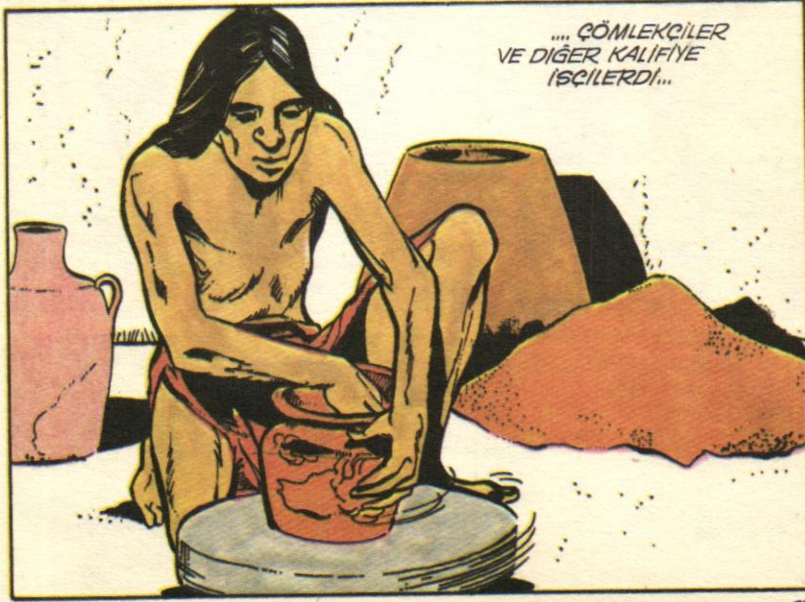
25

..... DİĞERİ, SAYILARI EKONOMİK GELİŞMEYE PARALEL OLARAK ARTAN TÜCCAR SINIFIYDI...

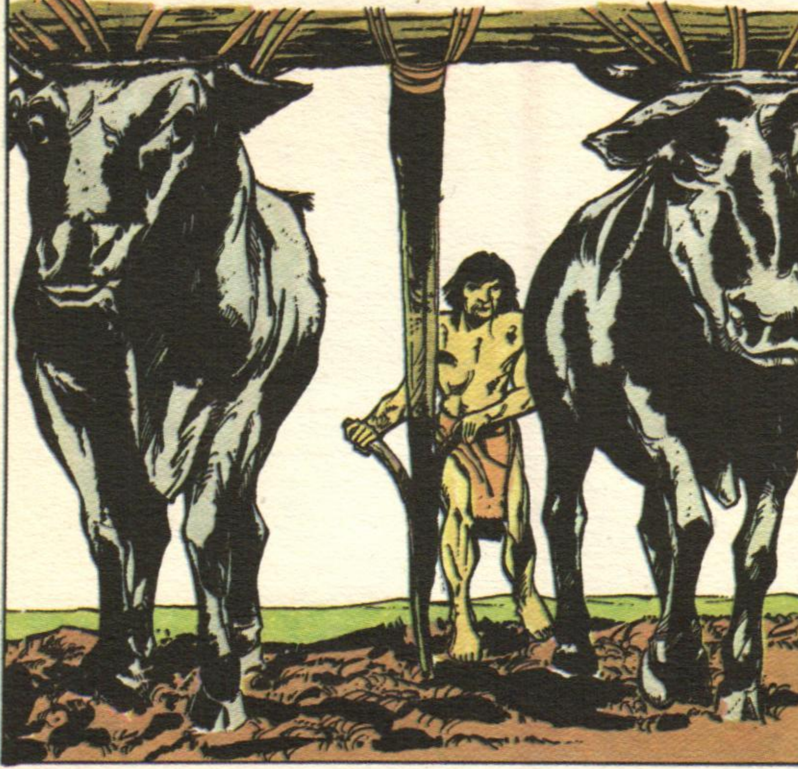

HALKIN BİR BAŞKA KESİMİNİ, DEVLET HİZMETİNDE ÇALIŞANLAR OLUŞTURMAKTAYDI.. BUNLARIN ÇOĞUNLUĞU KÂTİPLERDİ...

26

BU BÜROKRATİK KESİMDEN SONRA ZANAATKÂRLAR GELİRDİ... BUNLAR GENELLİKLE DÖKÜM USTALARI, DOĞRAMACILAR, DUVARCILAR, DOKUMA TEZGÂHLARINDA ÇALIŞANLAR.....

.... ÇÖMLEKÇİLER VE DİĞER KALİFİYE İŞÇİLERDİ...
27

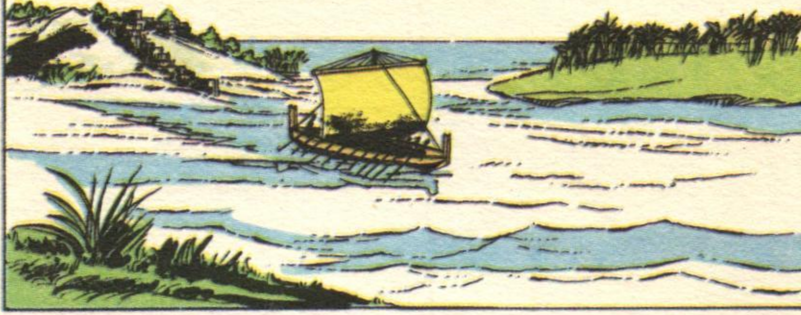
EN ALT SIRADA KÖYLÜLER YER ALIRDI.. KALABALIK BIR GRUP OLUŞTURAN KÖYLÜLERİN FAALİYETİ TARIMA DAYANIYORDU...

KÖYLÜLER TARIM VE HAYVANCILIĞIN YANI SIRA, SULAMA ÇALISMALARINDA DA BULUNURLARDI... ZİRA ÜRÜNÜN YETERLİ OLUP OLMAMASI BUNA BAĞLIYDI...

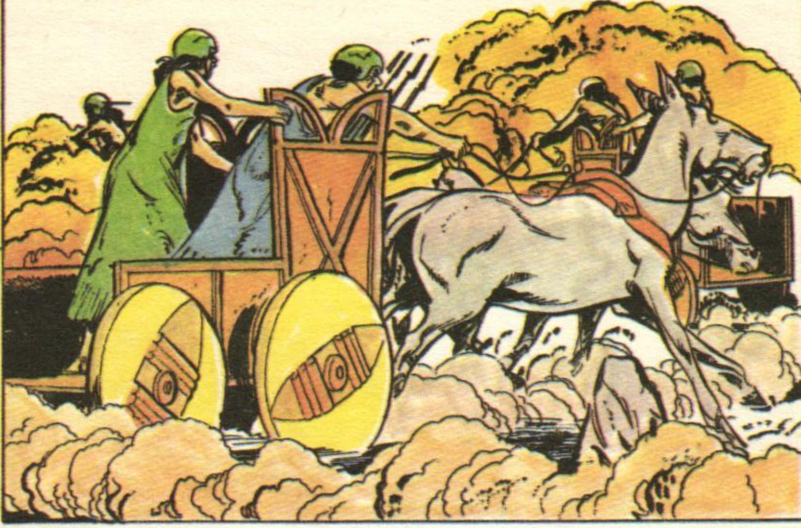

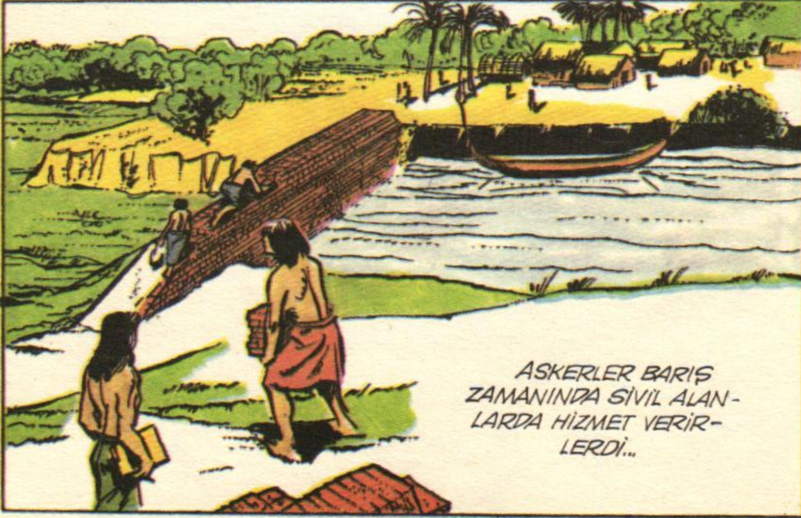
28

DIŞ TİCARETİN ARTMASI, GEMİCİLİĞİN VE
DENİZCİLİĞİN İLERLEMESİNE....

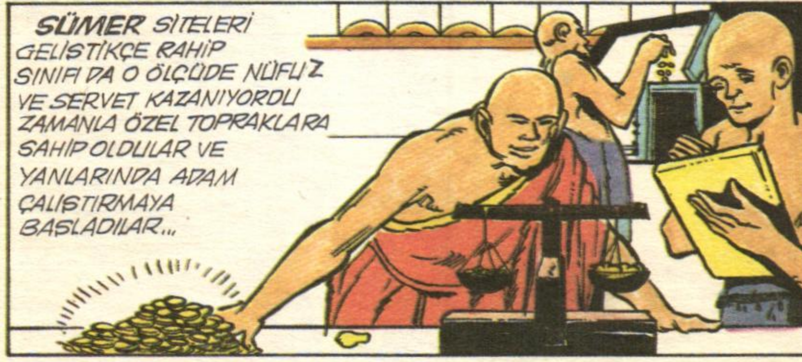

KARA,
DENİZ VE NEHİR
YOLLARINDA ULAŞIMI
SAĞLAMAKLA GÖREVLİ
KİŞİLERİN, BU GÖREVLE-
RİNİ İSTENİLEN DÜZEYDE
YAPABİLMELERİNE
BAĞLIYDI...

29

HER SİTE DÜZENLİ BİR ORDUYA SAHİPTİ...

ASKERLER BARIŞ ZAMANINDA SİVİL ALAN-LARDA HİZMET VERİR-LERDİ...

BÜTÜN VATANDAŞLAR ÖZGÜRDÜ... KÖLELER, SAVAŞ ESİRLERİ, YABANCI ÜLKELERDEN KAÇIRILARAK, YA DA PARAYLA SATIN ALINARAK GETİRİLEN KİMSELERDEN OLUŞURDU...

SÜMER SİTELERİ GELİŞTİKÇE RAHİP SINIFI DA O ÖLÇÜDE NÜFUZ VE SERVET KAZANIYORDU ZAMANLA ÖZEL TOPRAKLARA SAHİP OLDULAR VE YANLARINDA ADAM ÇALIŞTIRMAYA BAŞLADILAR...

ARTIK SARAY VE TAPINAK BİR BÜTÜN OLMAKTAN UZAKTI...

31

M.Ö. 2500 YILINA DOĞRU **LAGAŞ**, DİĞER **SÜMER** SİTELERİ ARASINDA BELLİ ÜSTÜNLÜK KAZANDI...

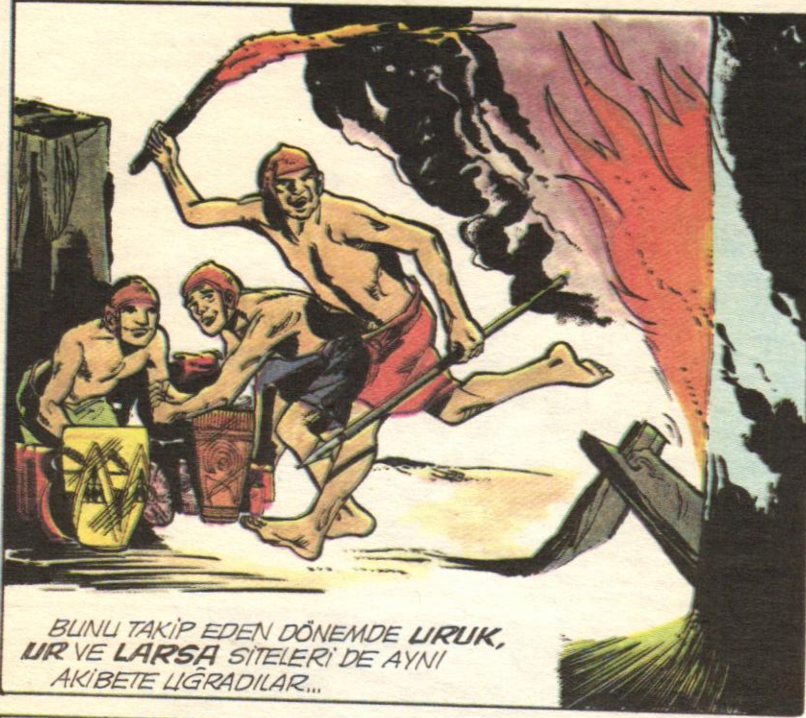

RAHİP-KRALLARI **URU-KAGİNA**, BİR ARİSTOK-RAT OLMAYIP, TÜCCAR SINIFINDAN GELMEYDİ.. BAŞA GEÇER GEÇMEZ, RAHİPLERİN YETKİLERİ-Nİ KISMA YOLUNA GİTTİ.. AYNI ŞEKİLDE **MISIR** FIRAVUNU **EHNATON** DA BİRKAÇ...

...ASIR SONRA BU YOLU DENEYE-CEKTİ... TARİHİN İLK REFORMCUSU OLAN **URUKAGİNA**, ÜLKENİN YÖNETİMİNDE YENİ KURALLAR KOY-DU VE ÇEŞİTLİ KANUNLAR HAZIRLADI...

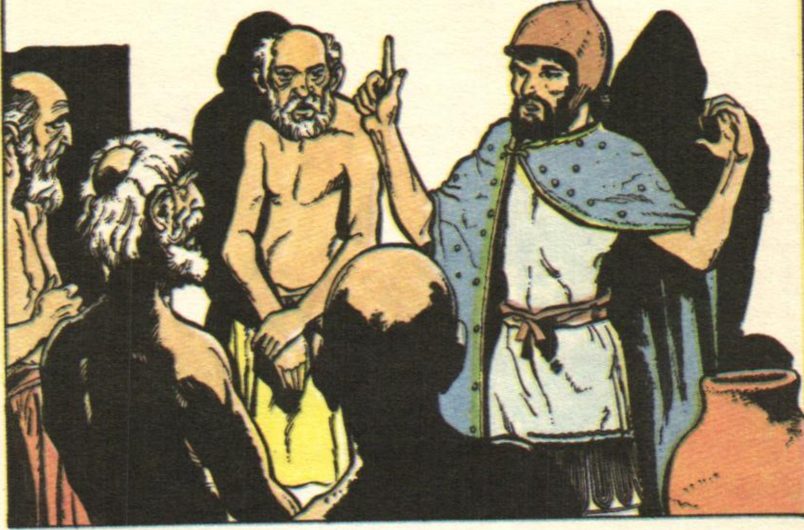
32

URAKAGİNA'NIN YEDİ YIL SÜREN
SALTANATI SONUNDA KARIŞIKLIKLAR
MEYDANA GELDİ VE UMMA KRALI
LUGALZAGİZİ, LAGAŞ'I ELE GEÇİRDİ...

ŞEHİR YERLE BİR EDİLDİ...
TAPINAK VE SARAYLAR
YOKOLDU...

BUNU TAKİP EDEN DÖNEMDE URUK, UR VE LARSA SİTELERİ DE AYNI AKİBETE UĞRADILAR...

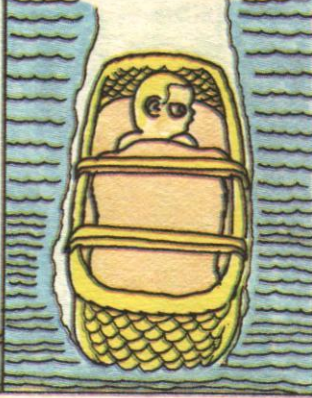

ORTA VE YUKARI MEZOPO-TAMYA'DAN AKDENİZ'E KADAR OLAN BÖLGELER, LUGALZAGİZİ'NİN HAKİMİYETİNE GİRDİ...

ONUNLA BAŞA ÇIKMAK ARTIK SAMÎ IRKINDAN
GELEN AKKADLI SARGON'A DÜŞÜYORDU...

AKKADLI BİR ASKER
OLAN SARGON, ELE GE-
ÇİRİLEN BİR TABLETTE
KENDİNİ ŞU CÜMLELERLE
ANLATMAKTADIR...

35

"ANNEM YOKSUL BİR KADINDI.. BABAMI İSE HİÇ TANIMADIM.."

"ANNEM BENİ DOĞURDUKTAN SONRA BİR SEPET İÇİNDE IRMAĞA BIRAKTI...

"AKINTIYLA AKKİ'YE SÜRÜKLENDİM.. O SIRADA IRMAKTAN SU DOLDURMAYA GELEN BİR SAKA, BENİ KURTARDI VE BÜYÜTTÜ.."

"KRALİÇE İSTHAR'IN BANA ÂŞIK OLMASI KADERİMİ DEĞİŞTİRDİ VE 55 YIL BOYUNCA ÜLKEYİ BEN İDARE ETTİM.."

SARGON, ÖTEKİ SAMİ SİTELERİNİN DE DESTEĞİYLE, LUGALZAGİZİ'NİN ELİNDE BULUNAN YERLERİ GERİ ALDI...

.... VE ONU KENDİ TOPRAKLARINDA YENİLGİYE UĞRATTI...

37

ESİR ALINAN LUGALZAGİZİ, İKTİDARI SIRASINDAKİ SALDIRGAN POLİTİKA SEBEBİYLE CEZALAN-DIRILDI...

BİR SÜMER KENTİ OLAN NİPPUR'DA, TANRI ENLİL'E ADANMIŞ OLAN TAPINAĞIN ÖNÜNDE, BİR KAFESE KONULARAK TEŞHİR EDİLDİ...

38

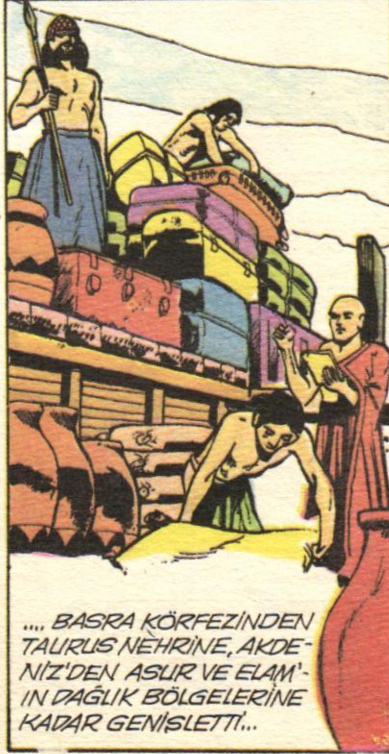

SARGON, GERÇEK BİR ASKER VE ALÇAKGÖNÜLLÜ BİR DEVLET ADAMIYDI...
MEZOPOTAMYA'DAKİ SAMİ SİTELERİNİ BİRLEŞTİRDİ...

SÜMER KENTİNİ ALDI... İDAREYİ DEĞİŞTİRMEYEREK SADECE ŞEHRİ VERGİYE BAĞLADI...

39

5.000 KİŞİDEN OLUŞAN GÜÇLÜ BİR ORDU DESTEĞİNDE, BÜYÜK BİR İMPARATORLUK KURDU...

YALNIZ BİRLİĞİ SAĞLAMAKLA KALMADI, SINIRLARINI.....

.... BASRA KÖRFEZİNDEN TAURUS NEHRİNE, AKDENİZ'DEN ASUR VE ELAM'IN DAĞLIK BÖLGELERİNE KADAR GENİŞLETTİ...

40

DENİZ, KARA VE NEHİR TİCARETİNİ KONTROLUNA ALDI... ARTIK DOĞU'NUN TEK HAKİMİ SARGON'DU...

BU YOLLARIN ÇOĞU SÜMERLER TARAFINDAN AÇILMIŞTI VE KISMEN ONLAR TARAFINDAN KULLANILMALARI DEVAM EDİYORDU...

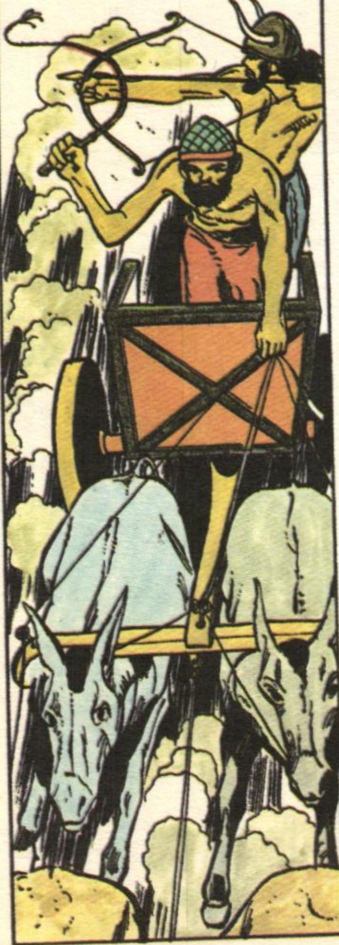
41

SARGON HANEDANININ SALTANATI, YAKLASIK İKİ ASIR SÜRDÜ.. BU DÖNEMDE İMPARATORLUĞUN MERKEZİ AGADE İDİ...

İMPARATORLUĞA BAĞLANAN BÖLGELERLE MERKEZ ARASIN-DA KÜLTÜR ALIŞVERİŞİ DOĞDU..

MİTLER, EFSANELER, HATTA SÜMER DİLİ BİLE, SAMİ KÜLTÜ-RÜNÜN BİR PARÇASI HALİNE GELDİ VE İKİ TOPLUM BİRBİRLE-RİYLE KAYNAŞTI...

42

SARGON TARAFINDAN KURULMUŞ OLAN HANEDANIN SON KRALI, TORUNU NARAMSİN İDİ.. NARAMSİN BİRLİĞİ KORUMA YOLUNDA BİRÇOK SAVAŞA KATILDI...

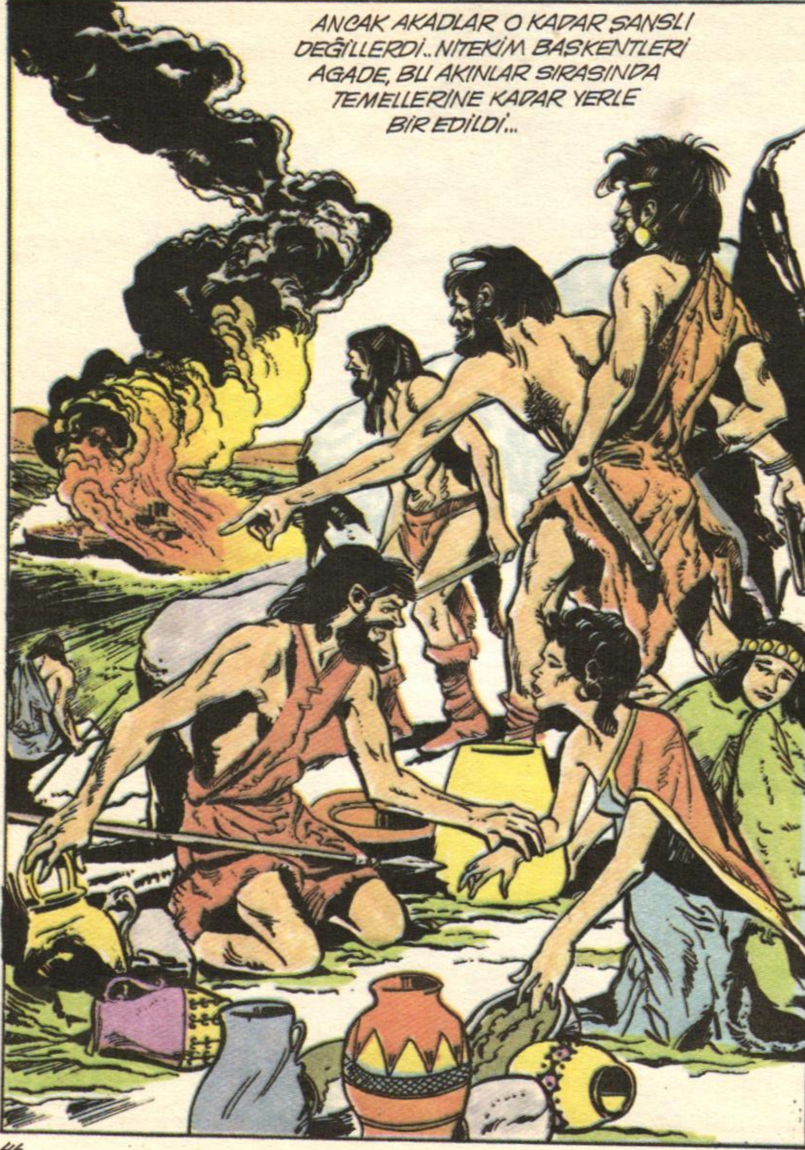

50 YIL SÜREN SALTANATI BOYUNCA EKONOMİ, KÜLTÜR VE SANAT ALANLARINDA BÜYÜK İLERLEMELER KAYDEDİLDİ.. ANCAK KENDİSİNDEN SONRA BAŞA GEÇENLER ONUN KADAR BAŞARILI OLAMADILAR...
43

BAZI SÜMER SİTELERİ BU DÖNEMDE BAĞIMSIZLIKLARINI KAZANMAK İSTEDİLER-SE DE, İSYANLAR KISA SÜREDE BASTIRILDI...

DOĞU'NUN TEK HAKİMİ OLAN İMPARATORLUK, BÜYÜK BİR İHTİMALLE SÜMERLERDEN YARDIM ALAN VE MEZOPOTAMYA'NIN DAĞLIK BÖLGELERİNDE YAŞAYAN GUTİLER TARAFINDAN YOK EDİLDİ...
44

SÜMER VE AKADLAR TARAFINDAN BARBAR OLARAK NİTELENEN BU SERT DAĞ ADAMLARI M.Ö. 2285 YILLARINDA MEZOPOTAMYA'YA EGEMEN OLDULAR...

UR VE URUK ŞEHİRLERİ YAĞMA EDİLDİ..
AKILLI DAVRANARAK SAVAŞA GİRMEYEN ÖTEKİ ŞEHİRLER AZ BİR ZİYANLA KURTULMAYI BAŞARDILAR...
45

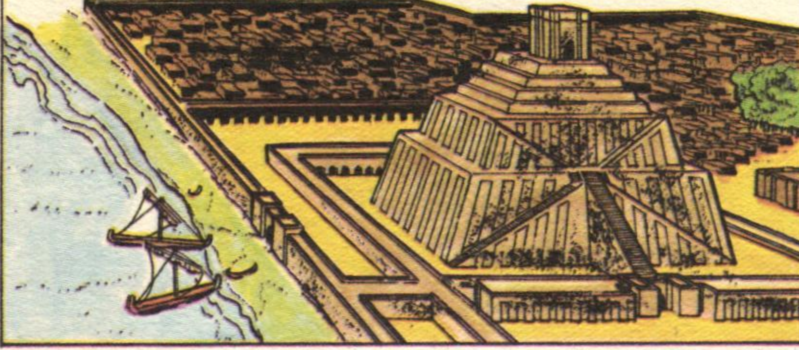

ANCAK AKADLAR O KADAR ŞANSLI DEĞİLLERDİ.. NİTEKİM BAŞKENTLERİ AGADE, BU AKINLAR SIRASINDA TEMELLERİNE KADAR YERLE BİR EDİLDİ...
46

TARİHİ KAYNAKLAR, YAKILAN TARLALARDAN, TUTSAK EDİLMİŞ BİR TOPLULUKTAN SÖZ EDER...

GUTİLERİN İSTİLÂSI SIRASINDA MEZOPOTAMYALI BAZI KRAL AİLELERİ URUK'A SIĞINMIŞLARDI...

47

BU DÖNEMDE 200.000 NÜFUSLU LAGAŞ ŞEHRİ, GUTİLERE
TÂBİ OLMAKLA BERABER KALKINMASINA DEVAM ETTİ...

LAGAŞ KRALI **GUDEA**
EKONOMİYİ YENİDEN DÜZE-
NE SOKTU VE DİĞER SİTELER
ÜZERİNDE HAKİMİYET KURDU..

BU DÖNEMDE TİCARET,
SARGON'UN İMPARATOR-
LUĞU SIRASINDA ULAŞILAN
SINIRLARIN DA DIŞINA
TAŞTI...

48

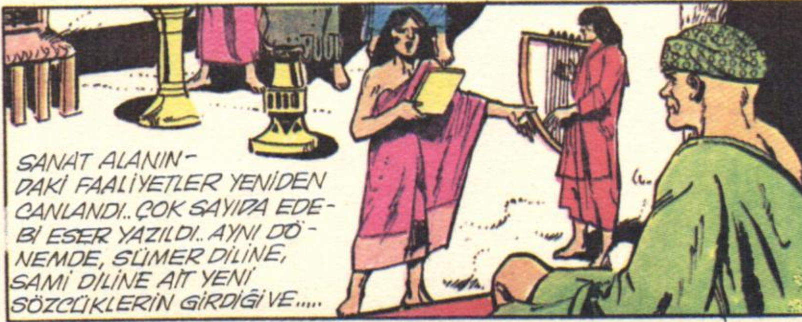

GUDEA BU SINIRLARA
ASKERİ ALANDA ELDE ETTİĞİ
BAŞARILAR SAYESİNDE DEĞİL,
AKSİNE, DİPLOMATİK VE TİCARİ
YOLLARDAN ERİŞMİŞTİ...
49

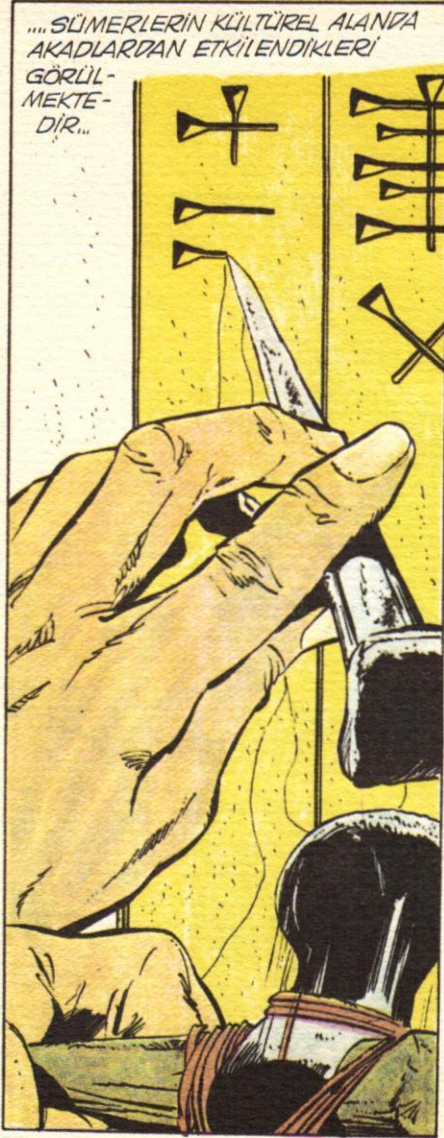

BELKİ KERVANLAR
GUTİ TOPRAKLARINDAN
HER GEÇİŞLERİNDE BELLİ
BİR ÜCRET ÖDÜYORLARDI
AMA....

.... ÖNEMLİ OLAN,
HİÇ OLMAZSA, ÜLKENİN
BİR BÖLÜMÜNDE RE-
FAHA KAVUŞULMUŞ
OLMASIYDI...

50

BÖYLECE TAPI-
NAKLAR YENİDEN
İNŞA EDİLDİ.. SULAMA
KANALLARI VE DİĞER YAPILA-
RIN TAMAMLANMASINA GEÇİL-
Dİ.. SÜMERLER **MISIRLILARIN**
AKSİNE, YAPILARDA BÜYÜK TAŞ
BLOKLARIN YERİNE, ÜZERLERİNDE
KRALİYET ARMASI BULUNAN PİŞMİŞ
TUĞLALARDAN YARARLANIRLARDI...

SANAT ALANIN-
DAKİ FAALİYETLER YENİDEN
CANLANDI.. ÇOK SAYIDA EDE-
Bİ ESER YAZILDI.. AYNI DÖ-
NEMDE, SÜMER DİLİNE,
SAMİ DİLİNE AİT YENİ
SÖZCÜKLERİN GİRDİĞİ VE.....

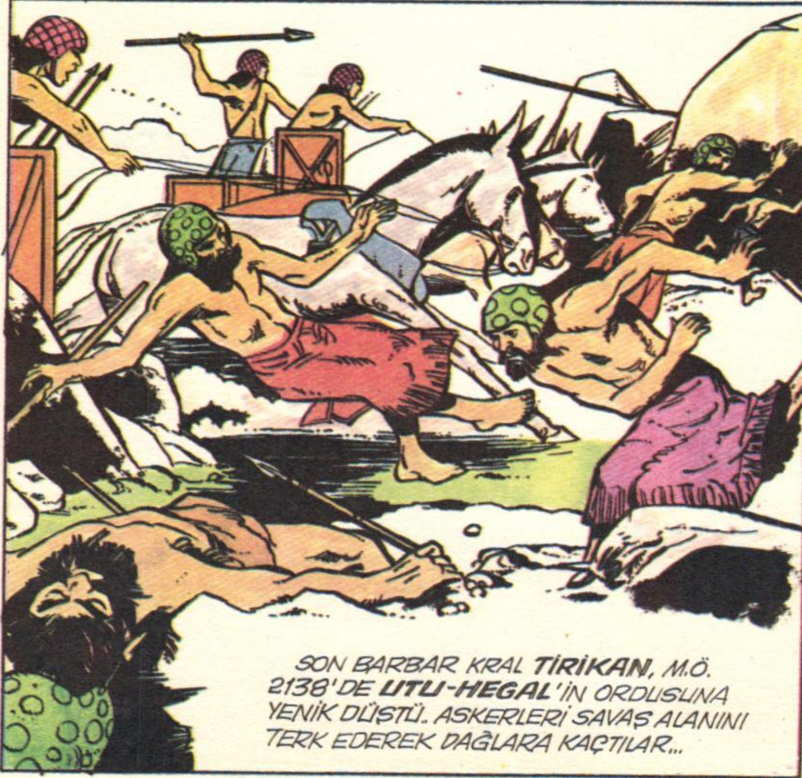

....SÜMERLERİN KÜLTÜREL ALANDA AKADLARDAN ETKİLENDİKLERİ GÖRÜL-MEKTE-DİR...

ETKİLENME, SÜMER HEYKELTRAŞLIĞI VE KU-YUMCULUĞUNDA DA DEVAM EDER.. BU DÖNEME AİT HEYKELLERDE, KİŞİLER BÜTÜN ÖZELLİKLERİNE SADIK KALINARAK CAN-LANDIRILMIŞLARDIR...
52

ZENGİN BİR KENT OLAN LAGAŞ'IN BARIŞSEVER HALKI, GUTİLERİN BOYUNDURUĞUNDA DAHA FAZLA KALMAZDI...

ONLARI KURTARMAK, URUK KENTİNİN RAHİP-KRALI UTU-HEGAL'E DÜŞTÜ...
53

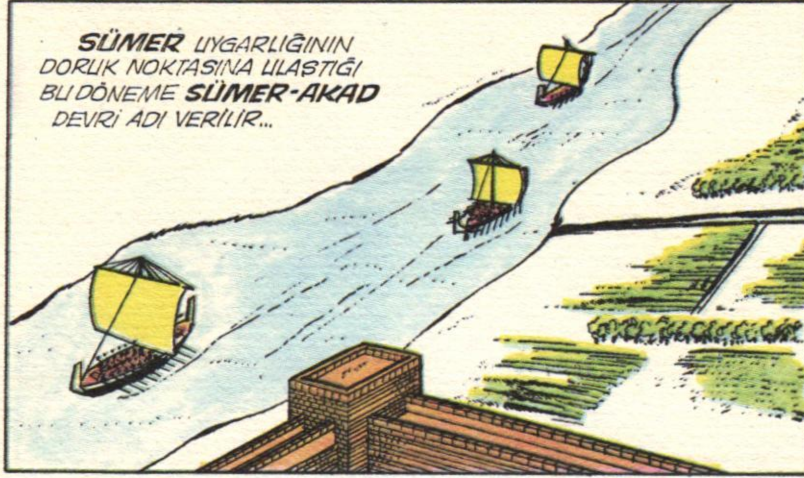

140 YIL İKTİDARDA KALMAK, GUTİLERİ YIPRATMIŞTI..

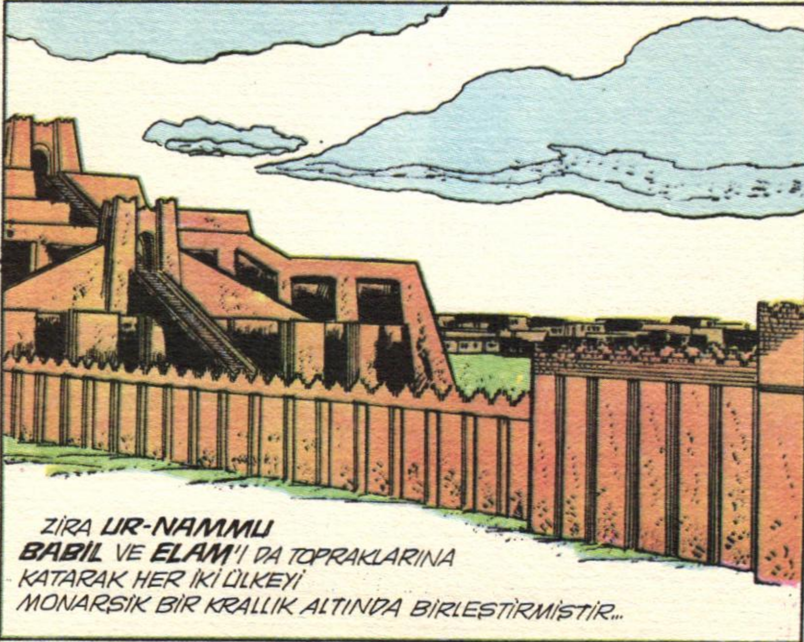

SON BARBAR KRAL TİRİKAN, M.Ö. 2138'DE UTU-HEGAL'İN ORDUSUNA YENİK DÜŞTÜ. ASKERLERİ SAVAŞ ALANINI TERK EDEREK DAĞLARA KAÇTILAR...

54

UTU-HEGAL'İN KAZANDIĞI ZAFER, BÜTÜN **SÜMER** ÜLKESİNDE ÇOŞKUYLA KUTLANDI.. ARTIK BAĞIMSIZLIK GERİ GELMİŞTİ. AMA BU URUK KENTİNİN ÜSTÜNLÜĞÜNÜN DİĞER SİTELERCE KABUL EDİLECEĞİ ANLAMINA GELMEMELİYDİ..

ŞEHİR DEVLETLERİ ARASINDAKİ ÇEKİŞMELERE ÖRNEK OLARAK **UR-NAMMU**'NUN, M.Ö. 2124 TE **UTU-HEGAL**'E BAŞKALDIRARAK **III. UR** SÜLÂLESİNİ KURMASI GÖSTERİLEBİLİR...
55

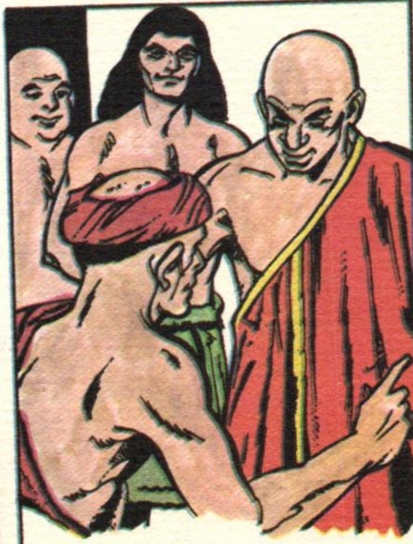

SÜMER UYGARLIĞININ
DORUK NOKTASINA ULAŞTIĞI
BU DÖNEME SÜMER-AKAD
DEVRİ ADI VERİLİR...

ZİRA UR-NAMMU
BABİL VE ELAM'I DA TOPRAKLARINA
KATARAK HER İKİ ÜLKEYİ
MONARŞİK BİR KRALLIK ALTINDA BİRLEŞTİRMİŞTİR...

56

III. UR SÜLALESİ DEVRİNDE, MERKEZİYETÇİ BİR YÖNETİM HAKİMDİ... ANCAK HER SİTENİN AYRI BİR İDARECİSİ BULUNURDU...

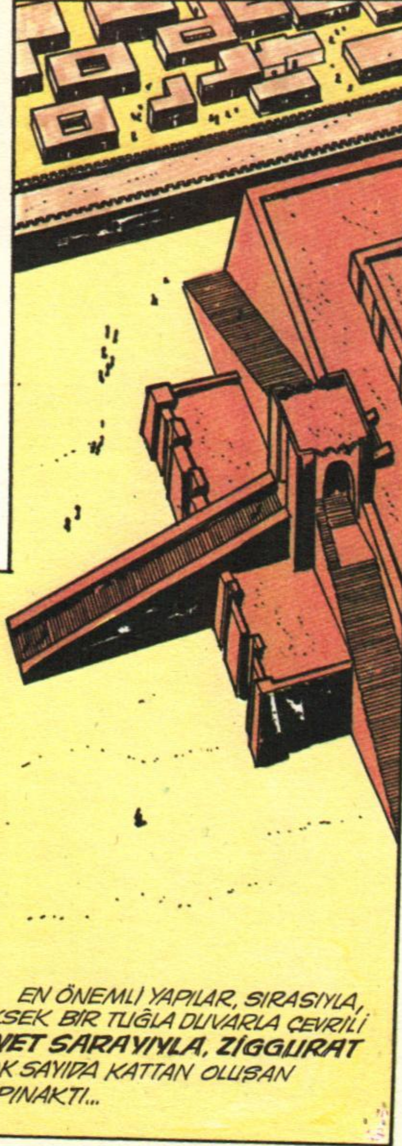

AYNI ŞEKİLDE HER SİTENİN TANRISI AYRIYDI VE TANRI ENLİL, BÜTÜN SİTELERCE AYNI ORANDA SAYGI GÖRÜRDÜ...

KRALIN EN ÖNEMLİ YARDIMCISI, ESKİ İDARECİLER ARASINDAN SEÇİLEN BAŞBAKANDI...

57

BİR SÜMER YERLEŞİM BÖLGESİ OLAN **UR** SİTESİNİN KURULDUĞU ALANIN UZUNLUĞU 500 m. GENİŞLİĞİ 2500 m. İDİ. SOKAKLAR DARDI. ÖYLE Kİ GEMİLERE, YA DA KERVANLARA YÜKLENİLECEK OLAN MALLAR, ANCAK HAMALLAR TARAFINDAN YA DA KATIRLARIN SIRTINDA TAŞINABİLİYORDU...

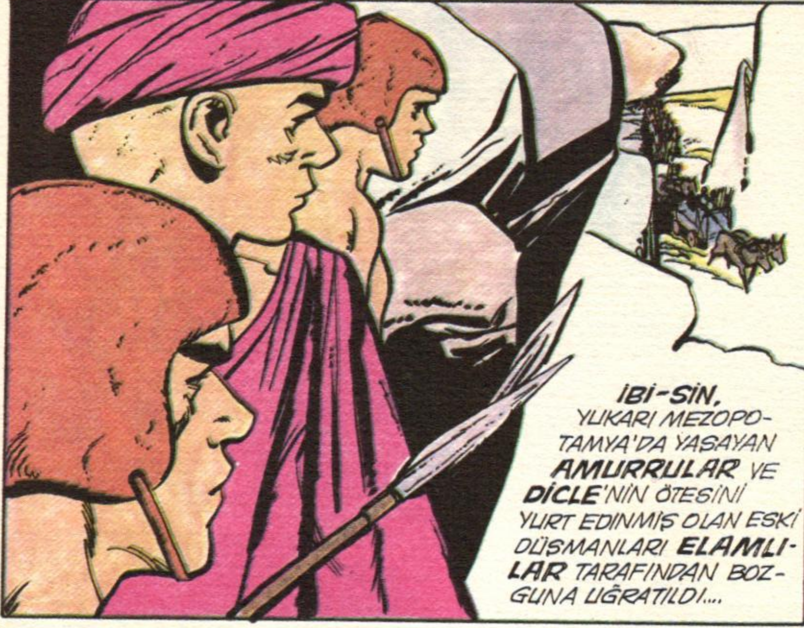

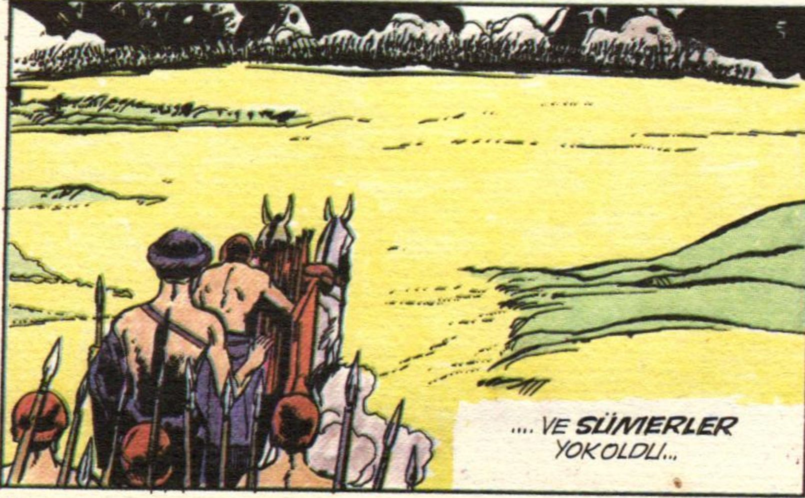
EN ÖNEMLİ YAPILAR, SIRASIYLA, YÜKSEK BİR TUĞLA DUVARLA ÇEVRİLİ **KRALİYET SARAYIYLA, ZİGGURAT** ADLI, ÇOK SAYIDA KATTAN OLUŞAN TAPINAKTI...

III. SÜLÂLENIN BEŞİNCİ KRALI
İBİ-SİN, AYNI ZAMANDA SÜMER-
LERİN DE SON HÜKÜMDARIYDI...

MEZOPOTAMYA
ASIRLAR BOYUNCA GÖÇEBE
YA DA GÖÇMEN SAMİ
KAVİMLERİNİN ŞEHİR VE
KASABALARA YERLEŞME-
LERİNE SAHNE OLDU...

59

İBİ-SİN,
YUKARI MEZOPO-
TAMYA'DA YAŞAYAN
AMURRULAR VE
DİCLE'NİN ÖTESİNİ
YURT EDİNMİŞ OLAN ESKİ
DÜŞMANLARI ELAMLI-
LAR TARAFINDAN BOZ-
GUNA UĞRATILDI....

.... VE SÜMERLER
YOKOLDU...

60

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

Anadolu'nun güneydoğusundaki Toros Dağları'ndan Basra körfezine kadar uzanan alanda yer alan Mezopotamya, tarihte iki büyük bölüme ayrılırdı:

1) Yukarı ya da Kuzey Mezopotamya
2) Aşağı ya da Güney Mezopotamya

Aşağı Mezopotamya, bugünkü Bağdat'ın kuzeyinden Basra körfezine kadar olan alanı kaplardı ve bölgenin adı **Kalde** idi. **Kalde**'nin kuzeyine **Akad,** güneyine ise **Sinear (Sümer)** denirdi. Mezopotamya sözcüğünün anlamı "iki nehir arası" olup, bu bölge günümüzde Irak Cumhuriyeti'nin sınırları içinde kalmaktadır.

M.Ö. 7000

Mezopotamya'nın kuzeyi Paleolitik Çağ'dan itibaren yerleşime sahne olmuştur. Önceleri kuzeyde olan yerleşmeler, insanoğlunun bataklıkları kurutarak nehir taşkınlarını önleyebilmesinden sonra, son derece verimli Güney Mezopotamya'da kurulmaya başlar.

M.Ö. 5000

Bölgenin önemli Kalkolitik merkezleri ise, Bağdat'ın 70 km. kadar güneybatısında, Dicle kıyısındaki **Samarra,** Diyarbakır'ın 80 km. güneyinde, Yukarı Habur nehri üzerindeki **Tel Halaf** ile Güney Mezopotamya'daki **El Obeid**'dir.

M.Ö. 3500

Türkistan'dan geldikleri sanılan, Asya kökenli Sümerler, bu dönemde Aşağı Mezopotamya'da yerleştiler. Her yönüyle gelişmiş bir Neolitik kültürü yaşayan bu insanlar, tarımın arazi ve iklim koşullarına bağlı olduğunu biliyorlardı. Kilden evler inşa ederek önemli yerleşim merkezleri kurdular. Mimari yapılar ve heykellerden, şehircilik alanında ileri gittikleri anlaşılmaktadır.

Sümerler çok sayıda tanrıya taparlardı ve gelişmiş bir din kavramına sahiptiler.

M.Ö. 3500 - M.Ö. 3100

Bu dönemde çömlekçilik gelişti. Toprak kapların üzerini renkli desenlerle süslüyorlardı. Çömlekçilikte tornanın kullanımı ve tuncun işlenmesi de bu döneme rastlar.

M.Ö. 3200

Henüz yazının bulunmadığı bu dönemde kuzeyde Ninova'dan (Ninive), güneyde Basra körfezine kadar uzanan alanda yer alan şehirler tek bir yönetim altında birleşmeyip, hepsi ayrı birer **şehir-devletiydi.** Her şehir kendi sınırları içinde bağımsızdı. Her birinin ayrı **rahip-kralı** (patesi), ayrı bir yönetimi, ordusu ve tanrıları vardı. En önemli şehirler şunlardı: **Uruk** (bugün Varka), **Ur** (bugün Mukayer), **Eridu** (Ebu-Şehreyn), **Larsa** (Senkereh), **Lagaş** (Tello), **Nippur, Kiş** (El Ahimer), **Babil, Ninova** (Koyuncuk) vd.

M.Ö. 3000 - M.Ö. 2470

Sümerler M.Ö. 3000 yıllarına doğru çivi yazısını buldular ve tarihöncesi dönem sona erdi. Sümer uygarlığının M.Ö. 2470 yılına kadar süren gelişme devri başladı. Güzel sanatların yanı sıra el sanatlarında, denizcilikte, ticarette ileri gidildi. Altın ve gümüşün işlenmesine başlandı. Silah üretiminde tunçtan yararlanıldı. Tapınaklar, saraylar, antrepolar inşa edildi. Bu arada en önemli yapılar, çok katlı piramitler olan **"ziggurat"**lardı. Ayrıca surlar, sur kapıları, rampalar, su kanalları, gemiler, arabalar her tür eşya yapıldı. Müzik aletleri imal edildi: harplar, lirler. Uygarlık alanındaki bu gelişmeye paralel olarak askerlik alanında da bazı üstünlükler sağlandı. Şehir-devletleri birbirlerinin üstünde egemenlik kurma yoluna gittiler. Örneğin Lagaş kralı **Eannatum,** I. Ur sülalesini yıktı. Ancak reform yanlısı kral **Urukagina** devrinde en parlak dönemini yaşayan Lagaş'ın egemenliğine, Sümer İmparatorluğu'nu Basra körfezinden Akdeniz'e kadar genişletmiş olan Ur kralı **Lugalzagizi** tarafından son verildi.

M.Ö. 2600
Bölge Sami ırkından olan Akadların istilasına uğradı. Akadlar ve Sümerler, uzun bir süre bir arada ve barış içinde yaşadılar.

M.Ö. 2470 - M.Ö. 2285
M.Ö. 2470'ten itibaren Akadlar,kralları **Sargon** komutasında bütün Mezopotamya'yı ellerine geçirdiler. Topraklarını Asur'a ve Elam'a kadar genişleten kral Sargon, "dünyanın dört bir yanının hâkimi" sanını aldı. Ancak torunu **Naram-Sin** dışında kendisinden sonra başa geçenler, onun kadar başarılı olamadılar.

M.Ö. 2285 - M.Ö. 2132
Mezopotamya'nın Gutiler Tarafından İstilası: Kuzeybatıdaki Zagros Dağları'ndan ovaya inen Gutiler, Akad Krallığı'nı tarih sahnesinden sildiler. Bu kısa dönemde Ur, Uruk ve Lagaş gibi şehirler, bağımsızlıklarını bir ölçüde koruyabilmişlerdi. IV. Uruk sülalesinin kralı **Utu-Hegal,** Mezopotamya'daki Guti egemenliğine son verdi.

M.Ö. 2100
Lagaş kralı **Gudea** ile birlikte Mezopotamya'da yeni bir gelişme dönemine girildi. Sanat alanında, klasik sayılabilecek değerde eserler gerçekleştirildi. Ekonomi alanında büyük başarılar elde edildi.

M.Ö. 2124 - M.Ö. 2000
Sümerlerin yeniden tarih sahnesine çıkmaları bu döneme rastlar. Sümer-Akad Çağı adı verilen bu dönemde, Sümer ve Akad şehirleri, tek bir merkezden yönetilmeye başladı. Kültür ve sanat alanında büyük gelişmeler kaydedildi. Düzenli bir ticaret sayesinde Ur kenti ekonomik açıdan kalkındı. III. Ur sülalesinin kurucusu, rahip-kral **Ur-Nammu** ve oğlu **Şulgi** zamanında Elamlılar ve Zagros Dağları'nın eteklerinde yaşayan topluluklar, egemenlik altına alındılar. Onun ve oğlu **Şulgi**'nin hazırlattığı **"Kanunlar"** la, Lagaş kralı **Urukagina**'nın düzenlediği ilk sosyal belgeler, I. Babil kralı **Hammurabi**'nin kanunlarının özünü teşkil eder.

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

GELECEK SAYI: BABİL VE ASUR

BAYİNİZDEN ŞİMDİDEN AYIRTINIZ